„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију.
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“

	За Угарску Србију, Црну Гору и др. стране земље		
на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·—	„
на чет. „	К 8·50	11.50	„

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 5. У Новом Саду, у недељу 6. (19.) јануара 1913. Година XXIX

Позив на претплату.

Божјом помоћу ступио је „Браник“ са 1. (14.) јануаром 1913. године у ДВАДЕСЕТ И ДЕВЕТУ ГОДИНУ свога опстанка. Целом српском народу познат је »Браников« непоколебиви српски рад за то време, рад, за који и »Браник« и људи око њега поднесоше велике жртве. Но никаквих жртава нисмо жалили, само да послужимо српском народу, да одржимо лист на висини, на коју је подигнут.

Кад је тамо доле на Балкану букнуо велики рат балканског савеза против Турске, одаслали смо на бојно поље нарочите ратне извештаче, што нас је такође стало огромних материјалних жртава. А ове су потенцоване великим искушењима, која смо до сад имали да издржимо, па која нам тек предстоје и која ће нашу и материјалну и моралну снагу ставити на највећу пробу.

„Браник“ се издржава једино од претплате и огласнине. Па како је ево настала I. четврт 1913. г., то молимо своје старе претплатнике, да обнове претплату, а све добре Србе, који се до сада нису претплатили на »Браник«, молимо, да се и они претплате на наш лист, који сам себе препоручује својим радом.

Претплата за „Браник“ остаје стара:

на читаву годину	34 К
на по године	17 К
на четврт године	8 К 50 п

а може се претплатити и месечно са 2 К 90 п. За Србију износи годишња претплата: 46 динара, погодишња 23 динара, а четвртгодишња 11·50 динара. За све остале стране земље износи претплата 45 К у нашем новцу.

Претплата се најбоље шаље поштанском упутницом на администрацију „Браника“.

У Новом Саду, 3. (16.) јануара 1913.

Управа и уредништво
„БРАНИКА“.

ПРЕЛОМ.

Велика балканска криза дошла је до извесног прелома. Преговори у Лондону између изасланика балканских држава и Турске сасвим су се изјаловили. После вишенедељних преговора и препирања *ударила је*, што се каже, *руда у брег*, па се није могло даље.

После оних грандиозних, величанствених победа балканских савезних држава над Турском, што су задивиле свет и што су значиле пад и распад Турске, те нови период у светској повесници у духу напретка европске цивилизације, — војске балканскога савеза да су продужиле своје продирање, а наиме да је војска Бугара и Срба код *Чаталџе* продужила своје продирање на Цариград, читаво балканско питање можда би било брзо решено.

Али према молби Турске за примирје, савезне балканске државе дадале су се завести, да ће са споразумом за мир човечанству учинити услуге, како се даље не би пролевала човечанска крв, те да је било доста човечијих жртви у оним хиљадама и хиљадама мртвих и рањених. Држале су савезне балканске државе, да ће Турци увидети, да »им је одзвонило«, да ће бити умеренији и да ће прихватити оберучке предлог, да им барем остане Цариград, те да се не морају бар таки селити у Азију.

Али Турци, чим су са примирјем добили мало времена, таки ударише у други глас. Ставише се и после великих победа балканских држава на сасвим једнако становиште са балканским државама и говорише гласом, као да још постоји велика и моћна отоманска царевина, и да они још могу располагати са оним, што су освојили Бугари, Срби и Грци. Па они зато, што су још у поседу Једрена, Скадра и Јанине, говораху у Лондону као да су још у поседу читаве отоманске империје, а пред очима им је увек лебдила мисао, да они могу још све повратити, што је њихово било, а у том се уздаху у своје пријатеље у Европи, за које се надаху да ће постати и њихови отворени савезници. Тиме се даје само разјаснити, да су Турци у Лондону у преговорима са изасланицима балканских држава постали тавко тврдокорни, да су одлучно и са неком безочности захтевали, да *Једрене морају остати Турској*, као да би Бугари могли трпети да им у среде њихове земље остану Турци на врату. Па и онда, кад им је обећано, да ће Бугари поштовати њихове џамије, њихове светиње, па да те светиње могу задобити и неку повластицу међународнога екстериторијалитета, и онда Турци никако да попусте, шта више, захтевали су, да им Грци освојена острва у Јегејском Мору *врате*. Па кад је Румунија започела свој неоснован спор са Бугарском, те Турци у Румунима већ гледали своје савезнике, надутом и охолом понашању Турака у Лондону није било краја. Изасланици савезних балканских држава видели су, да се са Турцима не да говорити. Наравно да су морали прекинути преговоре. И ономад, усљед извештаја изасланика балканских држава у Лондону својим владама, дошло је већ до тога, да су команданти војске савезних држава добили упутство, да са четири дана отказа продуже рат.

Но пошто су још за време преговора балканских изасланика са Турцима, текли преговори између представника великих сила у Лондону, и пошто су осим тих саветовања у Лондону започели и преговори међу самим великим силама усљед извештаја својих посланика у Лондону, то се све велесиле, како Тројнога Савеза, тако и оне Тројнога Споразума *сагласиле* у томе, да управе Порти *заједничку* дипломатску ноту, у којој јој саветују да *попусти у питању Једрена*.

Ти преговори међу велесилама трајали су врло дуго, док је дошло до споразума. Али изгледа, да и тај споразум *није* био потпун, јер су велесиле Тројнога Савеза имале све једнако да што поправљају у заједничкој ноти, коју би имале предати Порти. Али напослетку је ипак установљен и стилизиран садржај ноте, што ће се имати предати Порти у Цариграду.

Према тој акцији велесила у Цариграду, представници балканских држава у Лондону закључили су, да причекају, док би велесиле предале дипломатску ноту у Цариграду и добиле одговор, и тек онда да се продужи рат на Балкану. Та дипломатска нота велесила требала је бити предата Порти дана 3. (16.) јануара т. г., али је предаја одложена до 5. (18.) јануара т. г.

Из тога одлагања баш се види, да велесиле Тројнога Савеза тешко пристају на оно, што су предложиле велесиле Тројнога Споразума. Види се, да велесиле Тројнога Споразума стоје уз балканске државе, а велесиле Тројнога Савеза уз Турке. Велесиле Тројнога Споразума предложиле су, да се острва Јегејскога Мора оставе Грцима, али ово велесиле Тројнога Савеза нису примиле.

Но врло је важна и крупна ствар, што су велесиле Тројнога Споразума предложиле, да *наступи демонстрација флотама свих велесила, ако Порта не би* примила савете, изражене у заједничкој ноти на Порту. Немачка је прва изјавила да она са својом флотом не може учествовати у демонстрацији, а томе се придружила и Аустро-Угарска и Италија, и тако је из ноте, која је јуче 4. (17.) о. м. предата Порти од стране свију велесила, *изостала претња са флотама велесила*.

Данас се већ може знати, да ће Порта *одбити* ноту велесила у погледу *Једрена* и тако по свој прилици *да ће акција свију велесила против Турске* са њиховом нотом остати јалова. То држе и заступници балканских држава у Лондону. Чим ово буде, таки ће ти заступници оставити Лондон.

Међутим ратни савет у Софији већ је закључио продужење рата, а ово ће закључити и друге балканске државе.

Реч се јавља, да је дана 3. (16.) јануара т. г. било окршаја на линијама Чаталџе, наиме код *Деркоса* и да је пало **70** Бугара и **8** Турака. Наравно по обичном познатом рачуну Турака у Цариграду!

Према овом изгледа да је рат на Балкану наново започео.

Ми ипак не верујемо, да ће Европа допустити ново страшно крвопролиће на Балкану. Држимо свеједнако, да ће велесиле гледати да нађу ма каково средство, да се нови балкански рат одстрани. А још мање верујемо, да ће велесиле дати повода рату међу собом, чиме би се ставио у опасност европски мир, што би страшно било. Ми још свеједнако *верујемо у мир*.

△

Споразум народâ.

— Политички разговор. —

Пре годину дана, у ово доба, нисмо знали за балкански савез. Сад знамо да постоји; а знамо још и више: да га све могуће дипломатске интриге нису могле до данас разврнути. Хоће ли интригама у будуће то поћи за руком, не знамо; али тешко.

У ствари је то: да су народи сваки дан све паметнији и све реалнији. Узмите само то, како су се развијали односи.

Прво су се опаметили *Срби* и *Хрвати*. Оба су се племена страшно гложила, па су се за тим сложила. И данас и међу Србима и међу Хрватима има маса еманципованих људи, који су права, искрена, убеђена браћа. Ствар је између Срба и Хрвата сјајно изравната. У осећајима Словенаца и Чеха према Југословенима није било потребно ништа изравнавати. Остали су у питању Бугари.

Но пођимо даље. *Бугари* су се пренули. Непомирљиви конкуренти, народ савршено практичан прихватио је позитивну политику. Ти, који су упорно аспирисали на Зајечар, Пирот и Ниш, који о подели сфера у Македонији нису ни чути хтели, ти, међу којима и данас неки пишу невграпности у новинама и у стиховима, начинили су са Србима грандиозан уговор о подели сфера у бившој Турској.

Томе је уговору приступила *Грчка* и *Црна Гора*. Приступ је последње ствар логична. Земља је мала и сирота, али је пуна великих идеала. Интриге су је узбуђивале, али са Србијом стварно је никад нису могле раздвојити. То је, у осталом, тешко, јер обе земље имају заједнички велики идеал. Не би, најпосле, ни било могуће због снаге јавнога мишљења целокупног народа. Приступ је Грчке знак, да је и тамо политичка мисао сазрела.

Према свему овом утврђена је чињеница: да су народи на европскоме југоистоку направили крупан потез, који сведочи о напретку политичке мисли међу њима. Начинили су споразум, који је инаугурисао нову еру у односима народа. Да, то је сасвим нова ера. Она значи: чист рачун у односима народа, *уништење шовинизма*, објаву међусобне трпељивости.

Све то *прво су започели Срби и Хрвати*, и сад остаје, да се запитамо: да ли Срби и Хрвати ваља још са киме да ступе у *здрав споразум* и *право братство*?

Питање је врло деликатно, али већ наступа време, да се и о њему разговара. Време је, истина, тако гураво, да се мора одмерити свака реч, која се меће у новине, али и струја ја тако силна и свежа, да јој не може брану ставити ни најнеумитнији државни тужилац.

Прелазим, у осталом, одмах на ствар: мислим на *однос Мађара према Србима*.

Што се нас тиче, ствар стоји овако: ми врло волимо Угарску и под

утецајем силнога инстинкта симпатишемо Мађарима. Са таквим изјавама ми не правимо позориште, него је тако; и ми бисмо желели, да се о томе увери мађарска интелигенција. Она, која с нама живи, то зна; она остала, а та је у много већем броју, то не зна. И због тога ми имамо у многоме чему доста тешкоћа. Из тих се тешкоћа развило у нама осећање, да смо потиснути. То осећање треба у нама искоренити. Пут је за то *здрав народни споразум.* Онај споразум, што значи: чист рачун у односима, престанак шовинизма, објава међусобне трпељивости.

То је, признајемо, тешко до краја извести, јер — бар за сада — у овој богато и нама милој земљи имају великог утецаја елементи, који нису пријатељи Угарској и који су противници народнога споразума. Утецај тих елемената треба онемогућити, а онеспособиће их што јача самосталност Угарске и што јачи споразум изнутра.

Кад се тај споразум изврши, непријатељи ће се Угарске ваљати у немоћи својој, а народи, који су политички сазрели, озарени идејом споразума, триумфоваће.

Тада, не ће прогањати оне, који са јавне говорнице буду говорили своје мишљење о политици, која се прави изван граница Угарске.

Ignotus.

Положај.

српског народног учитељства.

У 259. броју »Браника« (од прошле године) прочитао сам белешку под насловом »*Учитељ и жељезнички боктер*«. Са колико огорчености јавља учитељ, да је „**боктер**“ после 22 године службовања добио **1120 К мировине,** а учитељу, и то специјално српском народном *учитељу припада после толико година службовања* **само 960 круна.**

Кратка белешка, али је пуна огорчености, гнева, незадовољства и прекора. Па по тој белешци можемо судити о расположају целог српског народног учитељства. Не верујемо, да има и једног српског народног учитеља, који друкчије мисли! Има ли и једног, коме није дотужало данашње стање, који није пун, препун горчине, и та препуна чаша треба само кап, па да се проспе, да се прелије!

Па ко је крив, ако се чаша прелије?

Учитељство најмање!

Покрет васколиког учитељства у Угарској *ради уређења плате* задао је велике бриге нашим олигархичним државницима. Виде, да су **захтеви учитељства оправдани;** виде, да морају помоћи, јер им је догорело до ноката — а нема се!

Обећало се и обећава се. Министар просвете је вољан дати, али министар финансија — нема! Једва се могло ишчупати *9 милијона круна на 35.000 људи.*

Не зна се, како је министар поделио тих 9 милијона круна, али да је то *крпеж,* то стоји.

А шта је с нама: *српским народним учитељима?* Ми смо у најгорем положају. За нас се наше старешине ама баш *ништа не старају.* Држава ће и наше плате уредити, али ће ипак бити *грдне разлике* између нас и државних учитеља. Они су добили *породични додатак* — а ми? Они ће добити *скупарински додатак* — а ми? Ништа, ама баш ништа! а зашто? Зато, што ми вршимо тежи и са већом одговорношћу скопчани посао, него они.

Каква разлика међу нама и једним државним учитељем у мађарском месту!

Српски народно-црквени сабор је закључио, да се плате српских народних учитеља изједначе са платом државних учитеља. Па **камо извршење** тога закључка? Камо пријатеља народне просвете и српског народног учитељства? Камо *правдољубивост* српског *патријарха?* Зашто се сад не заузме за српско народно учитељство? Зар не увиђа, да је српском народном учитељству потребна брзна помоћ?

Кад се газдино слушче разболи, дужан га је газда *о своме трошку* лечити. А како се поступа са *болесним српским народним учитељем?* Учитељ, иако је болан преболан, *мора да ради,* мора ићи у школу, јер му се иначе постави заменик, кога заменика **он** *мора плаћати.* Место да се учитељу помогне, а њега дотуку. *Има ли у свету примера овој нечовечности?*

Наш народно-црквени сабор је увидео (на жалост, тек после 40 година), закључио, да заменика болесног учитеља плаћа општина. А где је *потврда* тог хуманог закључка? Зар је ово човечно и хришћански?

Жалосне слике наших јадних и жалосних прилика!

Па после свега, како се може од учитеља захтевати, да је одушевљен и да марљиво врши своју дужност? Бадава се учитељству прети и прети, бадава се апелује на родољубивост »подручног« учитељства: већа је огорченост и од родољубља!

Тамо, где су *бриге и невоље* посведневне; где је *очајање* узело маха, ту престаје рад и нестаје родољубља! Жалосно је, али је тако. Не би морало тако бити, па ипак је тако. Па докле тако? Док год ми српски народни учитељи једнодушно не изјавимо, да се даље трпети не може.

Не разбудимо ли се из те апатије; будемо ли и даље вршили дужност тек онако морајући; не будемо ли сами изрекли, шта је дужност српског народног учитеља у српској народној школи и који посао морамо ми радити, да од тога посла народ фактично асне има — ако ми то не изречемо ускоро и једнодушно: остаће српска народна школа и даље бескорисна за овај српски народ, јер оволико и тако разноврсно градиво, а поред тога и непотребно, није ни од какве користи за српски народ.

Зато: Videant consules!

К. М. В.

Међународни положај у Европи

услед балканског рата.

Колективна нота.

Петак је турски светац, и тога је дана у Цариграду свечани селамлик: султан уз велику помпу одлази у џамију на молитву. После селамлика велики везир прима представнике страних држава. И јуче 5. (18.) о. м. је велики везир, стари државник Ћамил-паша, примио амбасадоре великих сила. Никада до сад пријем амбасадора није имао за Турску тај значај као овај пут. Амбасадори су предали заједничку ноту, која препоручује ликвидацију европске Турске. Препоручује, да се и Једрени уступе балканским савезницима (Бугарима), а да се одлука о јегејским острвима остави великим силама.

Шта се је све кувало у глави старога Ћамил-паше, кад је ту ноту примио, каква ли је борба била у његовом срцу! Но времена су таква, да сентименталност нема никаква утицаја на развој и задовољење политичких потреба.

Султанове нове тежње.

Јављају из Цариграда, да је султан примио уредника листа »Сабах«, са којим је дуже времена разговарао, па је у разговору, који је у наведеноме листу објављен, изнео своје идеје о будућности Турске. Та будућност лежи у уставности, али она мора створити сталан политички систем, јер су досадашње промене велике штете нанеле. То је основна идеја султанова. Карактеристично је пак, да султан не спомиње даљи отпор балканским савезницима, него се из његових речи може прочитати, да се мири са садашњом катасрофом, а да је њиме (односно његовим саветодавцима) овладала идеја прикупљања снаге за даљи рад у ономе делу Турске, који не ће припасти балканским савезницима.

Ми смо јуче забележили, да се то Турцима и из Немачке препоручује. Турска будућност лежи у препорођају азијске Турске.

Бугарско-румунски односи.

Како балкански савез, тако и Бугари дошли су у врло тежак положај због незгоднога испада Румуније. Ми смо, међу тим, веровали у чврстину балканскога савеза и у памет бугарску, и вера нас наша није преварила. Из Берлина је дошла вест, да ће између Румуна и Бугара бити потпун споразум. Бугари ће задржати Силистрију, али ће утврђења порушити, околне брегове и регулисање границе добиће Румуни.

Тим споразумом олакшана је и ситуација за мир са Турском.

Божић црногорских ратника.

— Краљ Никола честита Божић црногорској војсци. —

Црногорски краљ *Никола* упутио је о Божићу овај проглас својој храброј војсци:

Храбри Моји војници!

Дуж цијеле ове бурне и пуне узбуђења јесени под ведрим Ми небом стојите, Моји витезови, са оружјем у руци, да ослобођавате што још нијесте ослободили, да освајате што освојили нијесте, да домовину проширите донде док право имате проширити је. Све сте то вршили и вршите и с вољом и са прегнућем вама урођеним. Ни чести бојеви, ни чести походи, ни зло вријеме, ни труд, ни муке вашу челичну вољу не ослабише. Пошто витешка рука драге нам браће из Србије поджеже најсјајнијим пламеном плачуће канђело светога храма Грачанице на Косову, пошто ви великољепно освијетлисте Високе Дечане и Свету Патријаршију за наступајуће Христово Рождество, ви сте ми исто чили данас као и оно јутро кад неустрашиво први заврго сте борбу са турском царевином.

Ја се поносим с вама, витезови Моји, јер сам опојен вјером, да сте кадри бити величанственији у могућим искушењима такне ли се ко нашијех права и оспори ли нам сјести на огњишта вашијех ђедо-

ЛИСТАК.

НА ПРАГУ ЖИВОТА.

— Брату Ђуки Михајловићу,
приказује Ж. Агсо. —

На многе молбенице Драге Дражића, скоро оспособљеног учитеља, стиже већ десети одговор: „како је место другим лицем попуњено“ и т. д. Тешко уздахну сиромашак, па стаде у недоумици, не знајући шта да почне. Седи тако па се замислио, а на столу разбацане молбенице, сведоџбе и многи бројеви „Митрополијског Гласника“.

Иза дужег времена реши се, да поново претражи стечајеве па већ кад хтеде, изгубив сваку наду, да одбаци „Гласник“, упаде му у очи сасвим нов стечај, на последњој страни. У том стечају, као и свима осталим, наравно да беше главни услов: „леп глас, знање црквеног правила и пјенија, угледна личност (сигурно беше у попе једно пола туцета удавача) а првенство имадоше, наравно, „лично *пријављени*“.

Сиромах Драга нит' је знао правила, ни појања, као што треба, а немаше ни „јестества“ за појање, а још мање беше момак на оку. Истина Бог, из свију предмета, сем она „два главна“, беше одличан, али га зато ипак оценише са „довољном“ оценом. Но, није се имало куд; уста траже хлеба.

Седе Драга, па напише и једанаесту молбу, па је пошаље без икакве наде. Није прошло ни пуних 14 дана, а на велико своје чудо добије позив, да „неотложно“ заузме место и то што пре. Није Драги ишло у главу, што га онако од ока изабраше, нит' га видеше ни чуше, али сад није било времена за размишљање, јер се „неотложно“ позиву мораде што пре одазвати. Истина Бог, плата је таман толика, да се не умре од глади, али шта ће, кад није већа?

„Имаћемо врт чедо моје“ — вели пресрећна мати његова, — „па ћемо свашта посејати, да нисмо ничег жељни. Је ли, дете моје?“

„Да, мати!“

„А кад ћемо на пут?“

„За који дан, мати, док нам пошљу кола.“

„Па хајд' напиши, да нам их пошљу што пре!“

„Хоћу, мати“, рече Драга, па седе и написа писмо, да му пошљу кола за себу.

* * *

После неколико дана, стигоше двоја кола, да доселе новог учитеља. Оно мало сиротиње натоварише на једна кола, а на друга седе Драга са матером, па се упути новом завичају свом. Возили се тако добрих 5—6 часова и тада кочијаш пружи бичаље, показујући вршак торња, који се указа пред путницима.

„Ено ти села, учо!“

„А?“, вели мати, а Драга и не чу кочијаша; замислио се, па му мисли блуде некуда далеко.

„Реко', учо, ено село!“ опет ће кочијаш

„Аха, видим, видим!“ прихваћа Драга тргнув се из мисли. За мало па стигоше у само село, те стадоше пред саму школу.

Вратнице на школском дворишту стоје разваљене те се Драги стеже срце, кад то спази. Дозваше звонара, да отвори кућу, јер су у њега кључеви

„Па добар дан, госпон' учо!“ поздравља Јова звонар новог учитеља, те пуноважно затресе излизаним светлим свежњом кључева трудећи се, да пронађе онај од школе.

Кад мати и син ступише у школу, нешто им се обома скупило у грло, па не могу да одговоре говорљивом Јови звонару ни речи. Сиротој матери разбише се сви лепи снови, а Драга стиште срце, да не отме мах.

„Ево, — вели звонар — ово вам је соба. За вас две душе биће к'о што треба. Знате, било је ту три собе, али била школа мала, па наредила власт, да се повећа, а ми онда провалили зид у једну собу, а ону трећу уз'о господин парок за канцеларију, знате, да му не набаива свако. Кад виде учитељ, шта су све порадили од његова квартиља, а он дај тужбу на кумзисторију, ал' не поможе му, јер је попа код владике!... та но!... а сиромах уча се покупи, па једног лепог дана оде. Сви смо га кривили.

„А за што?“ пита Драга.

„Па тако! Био је и онако момак, па нашто му је чак три собе?“

„Та знаш, браћа, — умешаће се мати Драгина — али да се оженио?“

„Е, а ко ће поћи за богаља учитеља? Није га гледала ни једна врајлица овде. Баш их попа има по туцета, а домин исто толико, али ни једна ни да га погледа.“

„Ваљда је био ружан?“

„Није ружан, него онако ники горд.“

„Хм!...“

„Па ево вам кључеви и од вајата, а подрум је провађен, па вам и не треба кључа, а најпосле ево вам и њега“, рече услужни звонар, па оде.

ва и Мојијех предшаственика Немањића, Гребљановића, Бранковића, Балшића и Црнојевића. Сјести на њихов пријеклад, окупити се око њиховијех гробова — то је и наша дужност и наше неоспорно право. За то изгинути било би нам слатко.

А доживи ли се то без изненадних жртава, захвалићемо Богу, па ћемо други Божић по милости његовој славити *у миру и тишини у својијем домовима*, међу својим породицама свијећама у руци мјесто смртоносног оружја, које данас држимо.

Срећно вам било Бадње Вече Владике Данила, Црногорци Моји! Срећно вам било и ово Рождество Христово, које под шаторима славите! Срећни вам српски бадњаци, које ову годину под ведрим небом налажете.

Књаз Престолонашљедник и његова браћа Мирко и Петар изручиће вам Мој срдачни поздрав и Мој очински благослов, а Ја и нејач ваша славићемо овамо Божић са милом помишљу на вас и жељом да се овај крваві рат што прије сврши и да нам најсвежије и најљепше лаворове отуд донесете.

Цетиње, 24. децембра 1912.

Никола с. р.

— Бадње вече црногорске војске. —

О том, како су црногорци војници на бојном пољу провели Бадње вече г. 1912., доноси »Глас Црногорца“ ове телеграфске извештаје:

Груда, 24 децембра. — Лијепи српски обичај прослављања бадњег вечера прославила је наша војска у зетском одреду на такав начин да ће то вече остати у трајној и неизгладивој успомени свију присутних, а нарочито војске, која је то вече провела у неописаном расположењу. За ову нарочиту прилику Њ. Краљ. В. Књаз Плестолонаследник дошао је у логор на Груди, да са Својим братом Њ. Кр. Височанством Књазом Петром код Своје војске наложи српске бадњаке и проведе божићне празнике. У први сумрак Књаз Престолонасљедник са Књазом Петром био је окружен официрима, међу којима се налазио генерал Г. Константиновић, таст Њ. Кр. В. Књаза Мирка, као и ген. сердар Ј. Вукотић. Лијеп и неописан призор био је кад Краљеви синови налажу бадњаке у логору под ведрим небом, а на домак старом српском Скадру на Бојани. Прије него ће се наложити бадњаци Књаз Престолонашљедник прочитао је гласно проглас Њ. Величанства Краља Господара, којим поздравља Своју војску и честита им божићне празнике. Бурном клицању: живио Краљ Господар! није било краја. У тој бујици одушевљења Књаз Престолонашљедник и Књаз Петар, као и генерал г. Константиновић и генерал сердар Вукотић унијели су бадњаке и наложили их. Прелијевајући их виномм Књаз Престолонашљедник изговорио ј је ову здравицу:

„Најсрећнији и најзначајнији мгмоменат у Мом животу је овај, кад могу у у славу рождества Христова, са овог месеста подићи здравицу више старог српскског града, тога ту Скадра на Бојани, у у здравље храбрих Наших официра и ј јуначке црногорске војске, која је овако о славно и витешки побрала лаворове вијенце, гонећи петвјековног непријатељ ја, угњетача српског племена, и у здравље сваког брата Србина, па ма гдје он био. Данас цијело српско племе пливa у радости, кад види да се Наша ослобођена браћа могу одужити старом српском обичају: да слободно наложе српске бадњаке, које за 500 и више година не смјеше наложити. Данас звук звона са цркава и манастира у ослобођеним крајевима разноси славу и хвалу свеколиког ослобођеног народа Нашој и савезничкој војсци. Живјела храбра и јуначка црногорска војска, живјели наши витешки савезници.«

На ову здравицу одговорио је г. генерал Јанко *Вукотић* овијем ријечима:

»Захваљујући Вашем Краљ. Височанству у име војске и официра, ја дижем ову чашу у здравље Његовог Величанства Краља Господара, првог творца и покретача овога великог и славног дјела, којему ће се дивити покољења за Његове вазданшње витешке српске подвиге, које је привео крају и којима ће се покољења дивити и славити их док буде Србина. Живио Његово Величанство наш узвишени Краљ Господар! Живјела Његво Величанство наша љубљена мајка Краљица Милена! Живио Њ. Краљ. В. Књаз Престолонашљеник, главни инспектор црногорске војске и командант зетског одреда! Живио Владалачки Дом!«

Бурном клицању: живјели! није било краја.

Груда, 26. децембра. — Бадњи дан ове године дочекан је у штабу врховне команде под бедемима Скадра на Груди, како *до сад није никад од Косова.* Омиљени Престолонашљедник Њ. Кр. В. Књаз *Данило*, весео као ријетко кад, позвао је цио штаб да *наложе заједнички бадњак.* На отвореном пољу близу Његовог шатора гори велики огањ и ту Он сједи и поред Њега дични Му брат Књаз *Петар* и штаб. Прије него су наложени бадњаци, Књаз Престолонашљедник је прочитао окупљеним божићни поздрав Краља Господара,, упућен Његовим храбрим војницима, који је често пута прекидан одушевљеним »живио«, а и тронутост Престолонашљедникова при читању натјеривала је свима присутнима суза радости. Послије овога *Књаз Шрестолонашљедник доноси бадњак и веселог лица спушта га на огањ* са уобичајеним ријечима, додавши радосно, да Му је то сад *најмилији бадњак.* За тим уноси бадњак омиљени нам Књаз *Петар* а за њим госп. сердар Јанко *Вукотић.* Кад су бадњаци наложени, Престолонашљедник скида капу, крсти се, узима хљеб и вино и уобичајено говори што треба, прелијева хљеб вином, а хљеб држи Књаз Петар и сердар Вукотић, па за тим громко и како њему доликује узвикује: »*Браћо, ове године не ћемо сијати жито, али нећемо бити гладни*«. Кад је свршен овај обред, Књаз Престолонашљедник подигао је здравицу за здравље Свог Оца, узвишеног Краља и наздравио бадњак свој црногорској војсци жарким ријечима родољубља и патриотизма тако, како само Он може. По том је дао да напије другу здравицу шеф врховног штаба г. бригадир сердар Ј *Вукотић*, који је исту подигао за здравље витешког Краља, Нашљедника, браће Му и Краљевског Дома и у кратким потезима изнио је заслуге Куће Петровића и мјесто, гдје налаже бадњак данас Нашљедник престола и брат Му у логору своје војске, своје браће. Послије уобичајеног реда, по престолонашљедниковој жељи бригадир Вукотић је причао главније догађаје из рата, који су Престолонашљедника очаравали, јер је у документарним ријечима сердаревим видио ненадмашиву издржљивост и јунаштво Црногораца. Престолонашљедник се јако интересовао за све бојеве источног одреда а нарочито за прегаоштво Црногораца, кад пред Бијелим Пољем газе Лим, пуцају на Турке давећи се и јуначки освајају њихове позиције, као до сад нечувени прелаз преко Богићевице, гдје би генерал Гурко морао признати Црногорцима њихову издржљивост преко сметова, преко 2 и 3 метра снијега дебелим. При овим разговорима било је говора о свим освојеним градовима и Књаз Престолонашљедник је често и изразом лица и гласом одавао своје расположење, што је на присутне учинило такве утиске, какви се тешко могу и замислити, јер Његова одлучност изразима даваше такву снагу свијема да бјеху готови сви одмах у смрт да полете. По том се Књаз Престолонашљедник са Књазом Петром уз громогласно и многотрајно »живјели“ упутио у Свој шатор, а присутни су се и даље веселили.

Јутрос на Божић рано, баш кад се спремасмо да Престолонашљеднику и Књазу Петру честитамо празнике, наређено је да су коњи спремни и свак изненађен на брзу руку обукује се, спрема коња и јаше. Књаз Престолонашљедник, Књаз Петар и сердар Вукотић са штабом од близу 90 коњаника појављују се пред већ постројеним доњо-морачким баталионом и војном музиком и свирањем химне и узвицима »живио“ креће на позиције. Веселог лица Књаз Престолонашљедник са свитом прво је обишао бригаду колашинску и тако редом. Свуда је свака бригада била на вријеме постројена и уз одушевљено »Живио“ дочекивала је Престолонашљедника, који је војсци у име Краља честитао Божић и одредио да им се да напојница. Без икакве бојазни и поред свих молба Престолонашљедник је обишао јуче и данас све главније позиције зетског одреда и сву војску поздравио у име Свог Оца и уз свирку војне музике, свуда бурно поздрављан са бурно »живио«, одакле се повратио на уру по подне. Престолонашљедник, Књаз Петар и сва војска до сада нијесу никад веселије прославили Божић и сви са нестрпљењем очекују свакога часа наредбу, да заврше дјело Свога завојевања — освојење Скадра.

Муриćани, 24. децембра. — Бадње вече одржано је у овом одреду весело и у најбољем расположењу. У духу српског обичаја извршене су све церемоније око бадњака на чистој равнини, гдје логорују артиљеристи и у близини главног штаба. Овом лијепом обичају присуствовали су Њ. Кр. В. Књаз Мирко и командант одреда бригадир Мартиновић са официрима и војском.

Књаз Мирко је представљао домаћина. Пошто је заложио бадњаке хљебом и вином, наздравио им је, па је напио Краљу Господару и војсци. Иза тога је бригадир Мартиновић напио Њ. Кр. В. Књазу Мирку пожеливши му срећу и здравље. Ове су здравице попраћене узвицима „живио, живјели!“ Иза тога настало је веселе око бадњака, које још не престаје.

Командант одреда бригадир Мартиновић упутио је честитку команданту зетског одреда Њег. Краљ. Вис. Књазу Престолонашљеднику ове садржине:

»Налажући српски бадњак у земљи, коју ослободи наш узвишени Краљ и Господар са храбрим Црногорцима, и у којој слободни зрак вије над костима старих зетских краљева, које почивају у Св. Срђу и у Скадру, част ми је поднијети у име своје и повјереног ми одреда најсрдачнија честитања божићних празника Вашем Краљевском Височанству и подручном Вам одреду са најбољим жељама за здравље, срећу и славу Вашу и витешке Ваше војске.

Командант приморског одреда,
бригадир **М. Мартиновић**“.

Муриćани, 28. децембра. — Данас у 11 сати нападоше Турци с Тарабоша предстраже центра приморског одреда. Наше им трупе одговорише живом пушчаном ватром. Турци су у овом сукобу употребили и неколико топовских метака. Након борбе, која је трајала скоро три сата, Турци су ућуткани. Цио турски испад није имао никаквог успјеха.

Тек што се удалио звонар, окрену се сирота мати Драгина, па крадом убриса сузу, а Драга се загледа преко раввалина, на које је одмах на прагу живота наишао.

Док су они у соби били забављени, поскидаше људи оно мало сиротиње с кола, па се лепо опросте с новим учитељем, па одоше и они сваки на своју страну. Стоји Драга, па пустио мислима на вољу, а поглед му блуди по прашњавој улици. У неке чисто се трже па сам себе карајући уздахом рече:

„Дакле за ово сам се ја трудио пуних осам година!...“

»Шта велиш, 'рано?«

»Ништа, мати, . . . тек онако...«

„Боже! кад је овуда корачала људска стопала?“ — на то ће мати.

„А Бог зна, мати!“

„Дете моје . . ., поче мати тешити Драгу, — немој да ти је жао, што си дошао на овако огњиште; сваки је почетак тежак. Него дед' да ми гледамо свога посла. Само с које ћемо стране почети?“

„Имаш право мати; шта је, ту је“, одговори Драга бојаги утешен, па поможе матери, те оно мало сиротиње у часу сместише под кров.

Таман они свршили посао, а ето и ноћи, те легоше, па ће суттра гледати, шта ће и како ће.

* * *

Није зора добро ни заплаавила, а добра мати учитеља Драге ббеше на ногама, па шушка по простраану, травом обраслу дворишту, а Дррага тек свео очи, па није ни осетио, кад је мати изашла. Сунце давно одскочило, а Драга још спава, а кад је већ дан увелико ославио, ето и њега у двориште, где затече матер, готово у зноју окупану.

„Добра моја нано!“ — протепа разнежени Драга, када спавиг, шта су све вредне руке нанине порадиле.

„Добро јутро, дете! Ходи да те нана пољуби!“

Паде разочарани, али толиком милоштом ганути Драга матери на груди и ту, на слатком склоништу, излије у сузама сав бол. Проћбала га мати тешити, али и њој нешто дође у подгрлац, па не могаше ни речце једне прословити.

У тај мах чисто Драги одлакну, кад подиже главу са материних груди, па кад кроза сузе стаде гледати сунцем обасјаму ону пустоши, чији је страшни изглед материна рука колико толико ублажила. Младост и идејали надвладаше тугу, те Драга би на чисто, да не сме подлећи првом искушењу, те приону и он уз матер, да прокрчи праг, да затим ступи ногом на чисту стазу живота, којој се надаше онда, кад пређе преко чиста прага. Кад је Драга колико толико дотерао кућу у ред, оправи се, па ће отићи попу, као председнику школског одбора, да се јави.

Таман попа ручао па се извалио на софу, уђе Јова звонар, да му јави долазак учитељев.

„Дошао учитељ, да вам се јави“, вели Јова.

„Нека, нека, сад немам каде“, рече господин попа, да се онамо могло чути, где је учитељ чекао дозволу за улазак.

(Таком дочеку учитељеву, крив је он сам, јер су га свих шест попиних кћери опавиле, те дадоше на знање татици, да је ружан и неугледан. Елем: није партија, а то је попи било доста, да већ унапред „изгустира“ учитеља).

Учитељ чује, шта попа изнутри говори, па оде и не сачекав Јову, а попа се међутим окрене с леве на десну страну тако, да „федери“ на старој софи болно зајечаше. Кад је Јова изашао да јави учитељу, како је поп „запослен“, те га не може примити, није нашао од учитеља ни трага ни гласа, па кад се вратио да саопћи попу то, затече све ћерке попине, које улетеше, да јаве татици, како је нови „уча“ отишао из куће без збогом остај. Попа се наљути на толику смелост учитељеву, па науми, да у првој седници школског одбора потражи рачуна о том његову поступку.

„Дођићеш већ ти, учо, мени на згоду!“ — простења увређени попа, па тешко уздахнув, захрка, колико га је грло носило.

Док је попа спавао, Драга је чинио своје. Оде трговцу, за кога је чуо, да је члан школског одбора, па му се потужи на дочек попин, те се овај смилова и даде му свега, што му је за неколико дана требало. За мало, па се забелила дотле готово зачађавила школа. Вратнице се лепо поклопише на чисту, уређену и прекопану дворишту, које вредне руке нанине засејаше. Све је то попи ревносни Јова јављао, а попа ћутао и чекао даљи развој ствари.

Драга се није дао збунити попиним понашањем. Лепо му се писменим путем прикаже и по томе отпоче рад у школи са пуно воље и поуздања. Залуд је нови учитељ ишао од немила до недрага, тражећи, да се уклоне силни недостаци у школи: није помогло. Бадава је молио и власт, —

О новцу и камати.

У разним земљама и у разна времена неразвијени народи употребљавали су разне предмете за средство размене. Опште средство размене не беше као данас у виду новца. Са напретком у образовању народи су нарочито луксусне ствари, као накит узимали за средство размене. Код номадских племена стока је прадстављала новац. И Римљани су имали свој „марвенски новац“, као што видимо из речи pecunia. Ловачка племена употребљаваху, као новац животињске коже. Земљорадничким народима је жито служило као новац. Беху још мерило вредности прастарог доба шкољке, шећер, црвено перје, сушена риба, чај, со, дуван итд. Но најзад се увидело, да наведена средства размене нису се показала као угодан новац и прешло се на ковање и ливење племенитих метала, у први мах у неодређен, но доцније у све одређенији облик, да би се тим дала општа вредност новцу.

Значај новца је огроман већ од прастарог доба. Данас у данима тешког материјализма свако је у сваком погледу тако рећи роб новца. Новац је учинио огромне услуге развитку и напретку човечанства. На кугли земљиној је у промету 750 милијона само златног новца, чије важење стоји на првом месту. Ископавање златних рудника у Аустралији и Калифорнији, почетком прошлога века беше од великог значаја по умножавање богатства и благостања народног. Долази нам после тог још стварање папирног новца, који је плод једне велике револуције XIX. века.

Напоменувши све ово о постанку новца и његовој улози, прећи ћемо на једно привредно новчано питање, које је дуго времена тако рећи вековима чекало на своје решење, а то је оправданост плативости употребе новца. Боље рећи, да ли је оправдано узимање камата на новчане зајмове. Дуга и дуга се борба водила око решавања овога питања између највећих економиста.

Столећима се доказивало, да се камате, интереси, та накнада власнику за уступљене и употребљаване готовине његове, не би смеле узимати, али су се ипак примале. Мојсије је исповедао слободу камате, и није бранио да Јеврејин од Јевреја узима новчане накнаде.

Славни грчки филозоф Аристотел исповедао је начело, да „новац не може новац рађати“, те према томе камате се немају рачунати. Ову исту мисао су још јасније исповедали први католички богослови у средњем веку, коју су унели и у црквено право. Побијајући оправданост камате, позивали се на Аристотела у првом реду, за тим на св. писмо, истичући хришћанску науку, која учи, да добро дело не треба награде, и ко другоме узајмљује чини дело хришћанске љубави. Ово доказује, да се у средњем веку узимао зајам само у невољи, а врло ретко у сврху производње. Продуктивност рада још не беше тада позната. Ова борба против оправданости камата прешла је и у нови век, у којој су и протестанти стајали на страни католика.

Мало по мало католичка црква ипак беше напуштала своје мњење, те стаде у првом реду побијати неумерене камате и борити се против кајишарства.

Но у најновијем добу појавише се нови противници камата и из других разлога.

Оци социјализма, у првом реду Proudhon, Lasalle, Marx и други исповедаше: да главница често није последица привредног рада свога власника. Није дакле власник уштедио из оних плодова, које је радом својим стекао, па стога, није ни право, да примају користи (камате) од добра које нису сами привредили. Но не стоји то. На ово може се рећи, да многе главнице — новчане готовине јесу плод рада и штедње садањег свог власника. И за то, кад ови исте уступају другоме на употребу, не може се порећи да ови нису овлаштени примати камате. У осталом за оправданост камате најважније је ово, да главнице заиста носе користи и производњи, што не поричу им на социјалисте, а кад то стоји, онда се разлогом не може тврдити, да за ту корист не би ишла никаква накнада.

Развитком финансијалних студија и операција данас је новац добио своју реалну и идеалну цену, а камата своју оправданост.

Нови Сад. **Mercur.**

„Стара Србија и албанско питање.“

— Расправа дра Нике Жупанчића. —

Млади Словенац др. Нико *Жупанчић*, који је на служби у Народноме Музеју у Београду и који је до сада написао неколико у Европи добро примљених научних дела о Балкану, недавно је написао врло занимљиву књигу *„Altserbien und die albanesische Frage“*.*)

Спис је овај научно-политички, тенденција му је политична, али је њевин политични део поткрепљен *научним* доказима. Кад се спис чита, осећа се, да га пише велики југословенски родољуб, али и писац, који влада научном методом.

Жупанчићевоме је спису сврха, да докаже, *како није здрава политика автономне Албаније*. Да то докаже, Жупанчић износи научне доказе, историјске, етнолошке и статистичне, а ти се докази са великим интересовањем читају.

Из Жупанчићевих извода излази, да се они, који протежирају автономну Албанију, управо *заузимају за нову мухамеданску државу на Балкану*, и то баш сада, када мухамеданска држава на Балкану ликвидира!

Тежиште је Жупанчићеве расправе у третирању односа српскога и албанскога питања. Жупанчић наводи доказе, из којих излази: *да је Стара Србија у оним границама, у којима је српска војска заузела, у већини српска.* Тешка историјска искушења у многоме чему су променила народносну слику Старе Србије, али по научним доказима и данас је у њој пресудан елеменат српски.

Уз ове главне има у Жапанчићевој књизи и споредних момената, на које хоћемо да упозоримо. Нас је ванредно задобио топли *југословенски тон*, којим је спис проткан, и здрава вера младога научењака у велики културни задатак Југословенства.

Разумемо, што оваку књигу *бојкоту ју немачки књижари*, а уверени смо, да ће је *наша публика свесрдно помоћи.* Такав је спис, у осталом, потребан свакоме, ко хоће тачно да се обавести о стању у Старој Србији. **s.**

*) Ту су књигу издали бечки књижари *Brüder Suschitzky*, али је *немачки књижари бојкоту ју* и *не ће да је приме у продају.* Да не би издавачи претрпели велику штету, *позивамо Србе, да ово издања помогну. Књизи је цена 1 Кр.*, а може се добити у књижари Св. Ф. *Огњановића* у Новом Саду. Српска интелигенција треба да купи ову врсну књигу. *Ур.* »*Бр.*«

Политички преглед.

— Избор председника француске републике. Јуче је извршен избор председника француске републике, а изабран је досадашњи министар-председник и министар иностраних дела Ремон *Поенкаре.* Против његовога избора уз разумљиву агитацију било је и подвала (враћање у војску ди Пати де Клама), али све то није успело. На чело француске републике долази просвећен политичар и пријатељ балканских народа, па се можемо надати, да ће његове велике дипломатске врлине и у будуће бити од користи како Тројноме Споразуму, тако и правилноме развоју на Балкану.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 5. јануара 1913.

— † **Сима Марковић.** Ових дана је у Новом Саду умро угледни и имућни овдашњи грађанин и економ Сима *Марковић* у својој 71. години. Покојни Сима беше узор вредна и штедљива човека и брижљива оца породице. Своју децу је примерно васпитао, те му је најстарији син врстан и вредан економ, а два млађа сина су му доктори права. Колико је велико уважење покојни Сима уживао, видело се и на погребу му, кад га је цело српско грађанство отпратило до вечне куће му уз искрено саучешће. У покојном Сими смо и ми изгубили непоколебива и искрена пријатеља, те му и ми кличемо: Лака ти земља, врли покојниче, и вечан спомен међу нама!

— † **Милица Дебељачка рођ. Димићева.** После дугог и тешког боловања је јуче овде у Новом Саду испустила своју племениту душу госпођа Милица Дебељачка рођена Димићева у 54. години живота. Њеном смрћу је у црно завијена породица уваженог нашега пријатеља г. Исидора Дебељачког, који у врлој покојници оплакује своју добру, нежну супругу, с којом је изродио и врло лепо васпитао красну децу, два сина: дра Ђурицу и Миту и ћерку Добрилу, удату за дра Миленка Марковића, адвоката у Пакрацу. Саучешће свих познаника и поштовалаца ове честите српске породице окреће се и старом, 80-годишњем оцу добре покојнице, нашем уваженом суграђанину г. Јовану Димићу, који је доживео ову велику жалост.

Земни остатци ове добре Српкиње опојаће се сутра, у недељу 6. (19.) о. м. у пола 2 сата по подне у св. успенској цркви, а за тим на успенском гробљу предати матери земљи.

Нека је покојној госпођи Милици лака земља и међу нама вечан спомен!

— **Осуђен због „сметања јавног мира.“** Загребачки судбени сто *осудио* је ономад ципеларског помоћника Карла *Немчека* због »злочина сметања јавног мира«, јер је — како оптужба тврди — 15. децембра 1912. у Г. Карловцу јавно у гостионици говорио, да није у реду, да се пуца на Србе и Србију, а уједно да је једног присутног војника запитао, да ли би и он пуцао на Србе, и да ли би то било право; према томе да је Немчек на-

---

попа се на њу толико обзирао, као и на учитеља.

И, све је то учитељ Драга стојички подносио тврдо уздајући се, да ће на крају крајева победити.

Попа да искочи из коже. Учитељ, како му је онда завирио у кућу, не дође више никад, а злуради домин и многи попини завидљивци задовољно трљаху руке од радости, што се учитељ смео повући клипка с попом. Задубио се Драга у рад, па смео попа с ума, али попи то све изгледа као неки пркос па ће приликом службе тек из олтара:

„Лагано, учо!“

Учитељ Драга застаде у сред појања, па погледа према дверима, ишчекујући и даље инструкције попине.

„Певај — вели попа — што си стао?“

„Па морам застати, да чујем, шта ми говориш!“ — одговори Драга јасно и разговетно, да га чује сва црква.

Претрну попа па приђе престолу, а Драга, као да ништа не беше, настави појање, где је стао. Народ се узрујао смелошћу учитељевом, али негодује и због попине напраситости. Попа се одмах у олтару закуне, да ће се баш осветити учитељу, те одмах тај дан после службе напише велику тужбу против учитеља, што је нарушио светињу.

Бадава се учитељ правдао, да га је попа изазвао; не помаже му.

„Ашче настојатељ произволит“ — одговори власт, те учитеља богме оглоби и најстрожије укори.

Тако је попи пошло за руком, да натруни учитељу, али учитеља то ни мало не дирну, јер је тада због свог савесног рада стекао тма божја пријатеља, који на све могуће начине даваху задовољштине добром Драги на велики јед попин. Драга није био по природи осветљив, али га је попа својом нетактичношћу ипак у многоме изменио. Тако је Драга на велики јед попин зими отезао и јутрење и службу и то све више, у колико га је попа из олтара и посредно и непосредно пожуривао, али сад у много учтивијем тону, од онога летошњег, када му је налагао, да поји лакше.

Сиромах попа патио је од ревме у обе ноге, па није могао да издржи зиму у хладну олтару. Опет оде тужба, како учитељ сад опет силом отеже, али сад поскочи готово по села на ноге, па потврди, да попа овог пута нема право, јер учитељ поји све лепо по типару.

Кад попа није знао, шта ће и како ће, наљути се, па једном приликом очита учитељу добру лекцију, претећи му, како ће он њему знати стати на жуљ тиме, што ће му сваке недеље по један пут довести на врат државног надзорника. Драга се на ту претњу одсмеје, па окрене попи леђа и оде.

У то доба уреди сабор у Карловцима, да учитељи не морају појати, чему се Драга неописано радоваше. Ваљало је, да та уредба добије и највишу потврду, па ће тако и Драга једном одахнути. Попа сад употреби згоду, па оцрњиваше учитеља народу, што се радује да не поји. Сазове скупштину да протестују против тога, да се учитељи ослободе од појања. Убеди попа народ, да је учитељ дужан појати и ко ће, ако он не ће, те Драги сем малог круга људи готово сви сељани окренуше леђа.

Попа је куповао сваку реч учитељеву, само да му може натрунити, па кад дознаде, да се Драга једном приликом изразио, да нема силе, која ће га приморати да поји, поднесе наново тужбу против њега.

Главни сведок у свима наведеним пунктовима беше Јова звонар. Он је чак и то потврдио, да учитељ говори деци, како кишу природа даје а не Бог.

Кад се Драги већ досади оно питање изасланиково: „Шта имате на ово, господин' учитељу?“ устаде, дубоко се поклони пред звонаром Јовом, па понизно рече, показујући Јову шеширом:

„Нека „бидне“, молим понизно, како они наредиду!“

Прсну изасланик у грохотан смех, а Драга изађе из школе и залупи за собом врата.

„Хе, мој брајко, био ти обући ово, — викну за њим попа држећи се за мантију, — па би био господин!“

Но овога пута се попа преварио, јер баш тај узвик осветлио је читаву ствар, те се изасланик удали, затражив од попе истражне трошкове под претњом оврхе, јер се против учитеља није могло ништа доказати.

* * *

Од то доба прекиде попа са учитељем сасвим; наљути се и на „власт“, па се параси и презештва и свега, па купи дебеле и високе чојане чизме, те трпељиво служи службу не осећајући зиму.

Прође зима те би и попи лакше, а учитељу чисто жао, што му је онако у љутини пакостио. Стар човек, па то ти је. Не мисли ни он рђаво, него је тако однегован. Па док се

стојао раздраживати на презирање и мржњу против начина владања и управе државне. На расправи је оптужени, кога је бранио одветник др. Срђан *Будисављевић*, признао да је било говора о балканском рату, али *порече*, да је говорио оно, чиме га оптужују. Суд је осудио *Немчека* **на шест месеци тешке тамнице**. Државни одветник је уложио призив због „преблаго одмерене казне.“

— **Како Срби Сарајлије прославише долазак Нове Године.** Сарајевска »Српска Ријеч“ пише о том: „Срби Сарајлије прославише ове године веома свечано долазак Нове Године у „Слози« и у Хотелу „Европи«. „Слогина“ сала била је премалена, да прими силне госте, па су се многи вратили, јер нису могли да добију мјеста. Није било довољно мјеста ни за стајање. Забава је почела тачно у поолак 9 са „Српским Звуцима“ од Мађеовског, који је комад орхестар доста прецизно одсвирао. Бајићев комад »Морски напјеви“, који је складно отпјевао мушки хор „Слоге“, нарочито се допао публици. Али највећа атракција била је III. тачка: Резекова „Мачја серенада“ и „Сиромашни музикант“, које комаде управ умјетнички отсвира квартет. Публика је бурно поздравила свираче, који су морали комад да понове. Четврта тачка била је вокална композиција г. Мађеовског: »Не л' те жалба«, коју је с необичном топлином отпјевао „Слогин“ мјешовити хор уз пратњу хармонијума (г-ђа М. Мађеовска). Тенор-соло г. Травња био је те вечери ненадмашив: чист, округао и врло доброг тембра. Глас г. Травња се ето не мијења. Публика је и ову тачку бурно поздравила. У опште свирање и пјевање било је са свим на свом мјесту као мало када, што је нарочито заслуга г. Мађеовског, г. Травња и г-ђе Мађеовске. Позоришни комад „Данак у крви«, који је препун јаких емоција и потресних драмских сцена, строго узевши, не би спадао у овај дан, а веома је тешко извести га ма и са малим бројем дилетаната. Поред неколико омашака (сцена с отимањем дјеце) обзиром на наше прилике комад се могао допасти. Нарочито се истакоше г. Пушара, и гђа Стипановић и гђца Јосићева. Послије концерта развила се пријатна забава и томбола. У дванаест сати су се угасиле све светиљке у сали, а на позорници г. др. Вл. Ђоровић са неколико ријечи честитао је присутнима Нову Годину, иза чега је „Слога“ отпјевала „многаја«. За вријеме говора и пјевања стајала је на позорници, освјетљеној бенгалском ватром, вила (гђца Јосићева) држећи у руци честитку Новој Години.

За тим је настала жива игранка, посипање коријандолима и шаљива пошта, што је трајало до ранога јутра. Око 6 сатти расули су се гости у најбољем расположењу и носећи пријатне успомене са забаве.“

А ми Срби Новосађани? Сном мртвим испратисмо славну годину 1912. Али — није чудо, кад знамо, шта све овамошњи Срби имају да претуре преко главе!

— **Права сувишна продукција** влада на пољу средстава за чишћење. Сваки се дан нова и нова средства препоручују, па се коначно не зна, које треба изабратти. Стара опробана горка вода из извора Фрање Јосифа у Будиму (Будимпешта) међу свима познатим минералним изворима у средњој Европи доказала је, да има највише садржине соли, која раствара и чисти. Она делује с тога већ после употребе у малој количини — прросечно половину винске чаше — са великом сигурношћу. Природна горка вода Фрање Јосифа заслужује нарочиту пажњу, јер органе варења не штети, као што је слуучај код већине пилула за чишћенье, тинктура и модерних средстава са најразноврснијим називима. Препоруке од чувених клиничара на бечкоме универзитету, као Бамбергера, Брауна, Брејшке, Крафтт-Ебинга, Мајнерта, Шауте и др. доказују довољно њезину корист. Добива се у апотекама, дрогеријама и трговинама са минералном водом. Дирекција за разашиљање лековите воде Фрање Јосифа у Будимпешти.

1—50

Новости са стране.

— **Самоубијство мађарског политичара.** На Семерингу се убио из револвера др. Сигмунд *Варади*, члан заступничке куће угарскога сабора. Он је, као што је познато, иступио из владине странке због владине изборне реформе. Патио је од јаких неурастеничких болова, и у писму, у, које је оставио, јавља, да се због болести у убио.

Владински листови пишу, како је у њему демократа победио страначку верност, али да није могао да прежали друштво својих дојучерашњих политичких пријатељ (»мунгова“), те да му је то нервозу појачало.

— **Највећи топ на свету.** До садада беше највећи топ на свету смештен на Сенди Хуку на уласку у њујоршку лукуку, али сад ће тај топовски див бити надмашен. Кроз кратко време биће отворен Панамски канал, велико дело модерне технике. Тај канал ће делити Северну и Јужну Америку, које је до сада спајао узан потез земље између вароши Панаме и Колона. Овај канал имаће и огромног стратегијско-политичког значаја и зато је на захтев Енглеске неутрализован т. ј. сви народи смеју слободно пловити њим. Али Сједињеним Државама Северне Америке је стало до тога, да тај канал буде осигуран против напада страних ратних бродова и за то су на оба краја Панамскога Канала подигле *утврђења*, која хоће да наоружају тако огромним топовима, каквих до сада свет још није видео. Први готов топ те серије дугачак је 48 стопа и 29 палца (цоли) са пречником од 60 палаца на стражњем делу, а 28 палаца на грлу. За једно једино пуњење тога дивовског топа требало би при употреби бездимног барута 576 фуната, а од старих врста барута 1176 фунти. Домашај и почетна брзина тога топа далеко надмаша топове највећег калибра, који данас постоје. Тај топ баца ђуле, тешко 2370 фунти, уз почетну близину од 23000 стопе у секунду, на *ужасну даљину од 21 енглеске миље* (око 35 километара)! Ђуле тога топа је дугачко 5 стопа 4 палца (дакле колико је висок виши човек) и може пробити челичну плочу, дебелу 42·3 палца. Кад је таково ђуле испаљено на највећу даљину, на коју може добацити, онда се у лету издигне на ужасну висину од 30500 стопа, тако, да кад би један на други метнули брда Монблан (највише брдо у Европи) и Пајк Пик па одозго још и Уешингтнов споменик (висок 590 стопа), ђуле из тог грдног топа пребацило би ту висину. Кад би таково ђуле погодило највећу оклопницу, отишла би ова на паран парчад.

НОВИЈЕ.

Будимпешта, 4. јануара. Управљајући одбор сједињених мађарских опозицијоних странака решио је једногласно, да *у одбор за изборно право не ће поставити своје кандидате и не ће учествовати у саветовањима* тога одбора, јер се ни најмање није изменила ситуација од онога доба, од како је опозиција решила, да због насиља већине не учествује у раду ни једног одбора.

Владина странка је по слуги послала Јулију *Јушту* писмо, у коме позива Јуштову странку, да учествује с њом у раду одбора за изборну реформу. Али Јушт није слугу владине странке ни пустио преда се, нити је примио писмо.

Цариград, 4. јануара. **Амбасадори европских великих сила предали су Порти заједничку ноту.**

Версај, 4. јануара. За председника републике изабран је *Поенкаре*.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ »БРАНИКА«.

Предавање нар. заст. Крека

Сплет, 5. јануара. Заступник на бечком царевинском већу др. *Крек* држао је овде предавање, у коме је рекао: Југословене су до сада држали за мале, а сада осећамо ми и цео свет, да нисмо мали. (Ма да нам ову депешу шиље *полузванични Мађарски Кореспонденц-Биро*, ипак не можемо донети ни по том органу угарске владе оно, што је др. Крек рекао о данашњој *мађарској политици*. Наш лист је *толико прогоњен*, да већ ни то не знамо, смемо ли *просто регистровати* дневне догађаје. Из „Ријечког Новог Листа“ смо на пр. пренели *без икаква коментара* извештај о скупштини далматинских посланика и општинских начелника Хрвата и Срба у Задру, па ма да *не прогоне* ни „Ријечки Нови Лист“, ни говорнике на тој скупштини — јер одиста нема кривице — *нас државно одветништво у Сегедину* **оптужује** *због тог пренетог извештаја оптужбом*: да смо позивали на **неверство**!! — Ур. »Браника«.)

Српске жртве у балканском рату.

Београд, 5. јануара. Од почетка рата број *рањених српских војника* цени се на **11.000**, а број *оболелих* на **10.000**. Листа *погинулих* српских јунака још није установљена.

Спреме за општи страјк у Угарској.

Будимпешта. 5. јануара. Клуб малих трговаца и занатлија решио је, да ће се **придружити акцији радништва**, те ће за време страјка затворити све своје дућане и радионице.

Нов председник француске републике.

— Избор Ремона Поенкаре-а. —

Версај, 5. јануара. Кад је проглашен исход избора председника републике, центрум и десница изборне Народне Скупштине дуго је одобравао. Са многих скамија левице и крајње левице захори се френетично одобравање, кад је објављено, да је *социјалиста* Вељан добио 69 гласова. Један социјалиста завика:

— Доле с диктатором!

Десница на тај узвик одговори подсмешљивим одобравањем.

За тим је председник Народне Скупштине *прогласио* Ремона *Поенкаре-а за председника републике на седам година*, а Народна Скупштина је закључена.

Поенкаре је у споредној соби примио знаке свога високога звања, међу овима велики кордон ордена Почасне Легије.

Нови председник је изјавио, да ће настојати, да се непристраношћу увек и свуда покаже достојан поверења Народне Скупштине. Држао је говор и народним заступницима нагласив, да *Француска треба да се чврсто држи доследне иностране политике*, а за вођење ове иште се јака рука.

Путем на станицу су официри и грађанство срдачно поздрављали новог председника, а против Жоржа Клемансоа, који је хтео да осујети Поенкареов избор, чули су се погрдни усклици.

У Јелисејској палати оба председника су најсрдачније поздравили један другог. Уз народне овације Поенкаре за тим оде у свој стан.

Министарство иностраних дела привремено ће водити Аристид *Бријан*.

Париз, 5. јануара. После званичнога поздрава у председничкој сали повратио се *Поенкаре* из Версаја у Париз, где је од велике масе народа одушевљено поздрављен.

Кад је Поенкаре ушао у своју кућу, маса је наставила овације, док год се Поенкаре није појавио. Кад се Поенкаре на прозору појавио, бурно је поздрављен, а за тим се свет полако разишао.

Беч, 5. јануара. Овдашњи политички кругови су задовољни избором Поенкаре-а. Честитају Француској и европскоме миру на том избору.

Нота великих сила Турској.

— Савет Турској, да се опамети. —

Цариград, 5. јануара. Заједничка нота европских сила Турској говори само о *пријатељском савету*, да попусти већ и с обзиром, да могу доћи у опасност и азијски поседи Турске. Ако Турска попусти — вели се у ноти — даће јој сваку потпору. Једреве мора бити предано савезницима, а судбина егејских острва има се поверити Европи.

Румунско-бугарски спор,

Лондон, 5. јануара. Румунски министар унутрашњих дела Таке Јонеску вратио се у Букурешт, где ће у понедељак министарском савету поднети одговор дра Данева на румунске захтеве. Одговор дра Данева не слаже се са румунским становиштем, али ће преговори од недеље бити настављени са овдашњим румунским послаником Мишу-ом.

је учитељ овако лепо кајао, није ни попа друго чинио. Премишља овако: „А шта је мени тај деран толико крив? Није ми баш ништа на зло учинио!“ Па још кад му мезимица Јелка мало-мало учитеља спомене, чисто старац зажели, да се лепо с њиме измири.

Готово и село осећало неки бол и празнину, те му чисто нешто фали; као да га мори нека бо́ља. Запазио то учитељ, па готово тражи прилику, да се с попом измири. Мало-мало, па се готово очеше о попине пенџере, особито кад се тамо деси Јелка, која му је од свију девојака понајпре запала за око.

Мати Драгина готово да искочи из коже од радости на помисао, да ће јој се Драга оженити, па ту радост мало јасније искаже добрим суседама.

Дошло то и до попиних ушију. Није попи крио, јер је Драга спреман и честит младић. Сазове ти попа добре људе, па наговори председника, да оправе и школу и учитељев стан како ваља; па ти попа испразни и ону канцеларију, те кад је настала друга година, уђе Драга са матером у лепу видну и пространу кућу.

Оволика доброта попина гане Драгу, па кад је дознао, да Јеличино срце куца онако, како он жели, лепо ти се оправи, па са наном право попу, коме још на прагу гласно узвикну:

„Благослови, оче!“

„Бог те благословио, синко, о, као што те ја благосиљам!“

Приђе учитељ па попу у рууку, а попа њега у чело, нана пак пред попу, па ће:

„Господине! Кад сте се тако лепо измирили са мојим Драгом, учините, да тај мир остане вечит!“

„Хоћу, комшинице, а како?“

„Говори сад ти, дете!“ обраати се мати Драги.

„Дајте ми вашу добру Јелку!“ промуца дотле одважни Драга збуњено.

„Е, па нек је са срећом!“ поновиче попа гласно, а сузе му удаарише на очи.

„Децо!.. о децо!“ — виче попа. Прва улети Јелка.

„А ти си то, обешењице!?! Ед' пружи руку овом мом злотворуру па га добро држи, да не утекне, док к вас не венчамо!“

Дотрчао и Јова па кад је е видео учитеља са Јелком, зинуо па стстао запањен, док га попа не трже:

„Та шта си стао па блеенеш?! Скочи па наточи, па удеси те е гајде! Данас хоћу да сам радостан. Хајд' одлази! . . .«

* * *

Кад је пресрећни ђувегија а за тим око неко доба ноћи стигао с мајком кући, рече му она сва блаженна:

„Је ли, сине, да је нана а имала право, кад се надала, да ће у овом корову нићи наша срећа?!“

Трговина и промет.

Новосадска пијаца.

5. јануара 1913

Пшеница нова	К	10·20—10·30
Пшеница стара	„	10·——·—
Зоб нова	„	10·20 10·30
Зечам нови	„	8·50——·—
Кукуруз стари	„	—·——
Кукуруз нови окрњен	„	6·20·— 6·50
Кукуруз у клипу	„	3·50—·—
Јањик		9·—
Горушица		5·— 6·—
Пасуљ бели	„	10·——·——
Пасуљ жути	„	9·——·——
Пасуљ кулаш	„	8·50—·——

Све од 50 кила.

Марва, свињи и живина.

Волови по килу	К	80—82
Свињи тешки по килу	К	20—28
средњи „ „	„	20—·—
„ лаки „ „	„	06·—
„ кршави пар 150 — 180	„	
Теоци по килу	„	10 14
Јагњци по килу	„	——
Јагњци по пару 22—24	„	———
Љукане гуске по килу	„	40·—
Јаја 6 комада		40—·

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАСИ

Биоглобин!

Крвотворно пиће!

Даје нову животну снагу!

Ко се осећа нервозан, неенергичан, ко се после тешке болести или услед јаког душевног потреса осећа слабим; ко је малокрван, изнурен, нема воље за јело, уморан или пати од несанице, тај нека не употребљава друго што, него

„Биоглобин".

У развитку заосталој деци је то драгоцено и јачајуће средство.

Цена једној боци 3·50 К, боца на пробу 2 К. Може се добити код:

Шубертове

Варошке апотеке

у СОМБОРУ.

Кад се узме 2 боце, шиље се слободно од поштарине, дакле нема никаква трошка! 529 44—

Само је онај прави, на ком се жоме читати моја фирма!

Прва и једина српска творница Јоргана

ЗОРКЕ М. МИЛИЋЕВЕ

у **НОВОМ САДУ**, Богданска ул. бр. 7.

Израђује сваковрсне **јоргане** и **мадраце**. Разашиље сваком на захтев поштанским поузећем. Леп од доброг материјала израђен глотани јорган у свакој боји по цени од само К 10 па на више. Моли за многобројну наруџбину. 363 42—52

Тражимо агенте и заступнике

за продају по држави гарантованих облигација и срећака. Посао без ризика, а осигурана месечна зарада од 400—500 круна. Понуде на:

Neue Fortuna BUDAPEST

V. Báthory utcza 5. 10 6—6

Имам још на стоваришту

150 m. хвати

тврдих планинских најбољих пригли, букових, церових и растових I-ма по met. хвату по К 36·— и К 34·— таких истих II-да по met. хвату К 28·— растове цепанице II-да по met. хвату К 32·— 24 1—1

Гавра Летић — Нови Сад

на Лиману у близини новосадске мађарске паробродске станице.

ПОЛЕПШАЛА ЗА ЛИЦЕ, КОСУ и БРКЕ!

Мени је успело даме са средствима за године подмладити и полепшати са **Карси** кремом К 2 и **Карси** брашном које је за лице прати и масирати. Ко њега раби изгуби брзо сунчане пеге, митесере, лишајеве, набре и флеке, кожа постане фина и бела, цена К 1 и 2. Брашно за фине руке добива се за 20 фил. **Карси** пудер К 1—2, **Карси** Балсија из сока љиљана и ружице, прави кожу фину и белу, и чисти ју од флека, боца 80 фил. **Карси** руменило нешкодљиво за уснице и лице К 1, **Карси** прашак за зубе 40 и 70 фил. **Карси** боја само цеђ ју испрати може црна, смеђа, тамносмеђе, цена К 3·90. Од **Карси** воде престане коса за 8 дана опадати и лечи перут боца К 2, **Карси** помада за пораст косе, за 6 месеци нарасте коса 8—10 cm., цена К 2, фини сапуни 30—50 фил. Од бечких професора пронађена и препоручена средства шаље поузећем Mme Térése Wien VIII. Lerchengasse 25.

507 12—52

КУЋА

на продају у Ср. Карловцима

преко код свештеничког конвикта која се састоји из 5 соба, 2 кухиње, предсобља, веранде и т. д.

Кућа је зидана од тврдог цементног материјала.

Кућа се продаје из слободне руке а за услове ваља се обратити на

ЛЕНКА ПАНИЋ рођ. РАЈИЋ.

12 3—3

Телефон бр. 9. Телефон бр. 9.

Постаја за сечу дрва за гориво

удешено електричном снагом уз сљедеће цене:

1 фат дрва за гориво тестерење	К	3·—
1 „ „ тестерење и цепање	„	4·—
1 „ „ сложити у ком. подруму	„	1·60
1 „ „ поставити у кућу	„	2·40

Част нам је препоручити п. н. грађанству наша дрва за гориво, све врсте, сухо и најбоље каквоће по просторном метру, а исто тако и најбољи прајски салон-угаљ и прве врсте гас-кокса по свакодобно дневној цени. 482 16-24

ЦЕПАНА ДРВА СТАЈУ:

100 кг. I-ве врсте липовине	К	2·50
100 „ мешовито тврдо дрво	„	2·50
100 „ I-ве врсте букове	„	3·—

Пристојба за подвоз:

За 100 до 500 кг. цепаних дрва	К	0·60
„ 500 „ 1000 „ „ „	„	1·20
„ 1000 „ 2000 „ „ „	„	2·40

БРАЋА ШВАРЦ,

НОВИ САД, рибља пијаца бр. 12

Петар Николић, Загреб Илица број 7. Основана 1880.

Властита наклада слика. — Репродукција у олеографији по оригиналима чувених српских и хрватских сликара. Народне и хисторичке слике у красним оквирима.

Иконе за свечаре велики избор мадона и осталих слика. Шиваћих машина свих најбољих система. Најбољег и постојаног кина сребра. Цијене су најумереније, а плаћање се олакшава месечном отплатом. 25 1—25

ТВОРНИЦА ТОРОЊСКИХ САТОВА и ЛИВНИЦА ЗВОНА

ПАЈЕ Ђ. ПАНТЕЛИЋА

У ЗЕМУНУ

ОСНОВАНА 1854.

896. На будимпештанској миленијској изложби са великом медаљом одликован.

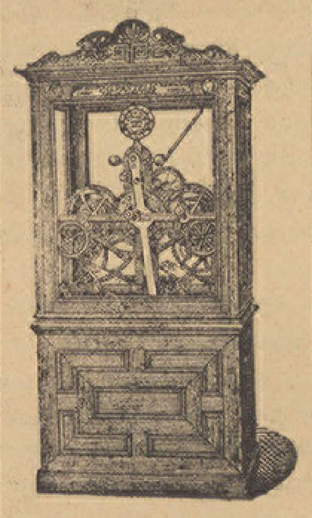

Мањим општинама даје уз отплату на више година.

Израђује торињске сатове најновијег модерног сопственог система, са слободном кретајућом шетаљком и штифтенганг са челичним једеком (Drahtseil). Лије нова и прелива стара звона, по најновијем систему хармонично удешава, са гвозденом покретном круном. Израђује козе за звона од кованог гвожђа.

Под гаранцијом за тачну и солидну израду.

1900. год. посетио париску светску изложбу ради проучавања исте струке.

86 51—52

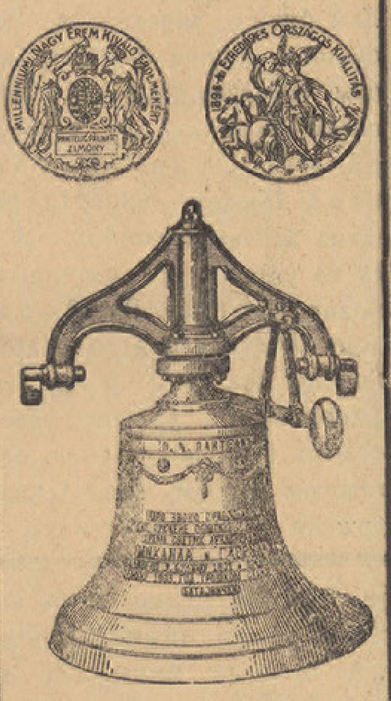

ПРВА ЈУЖНО-УГАРСКА ФАБРИКА КОЛА

Матије Рајха и Карла Лебхерца

У НОВОМ САДУ.

Извоз готових кола у све балканске државе.

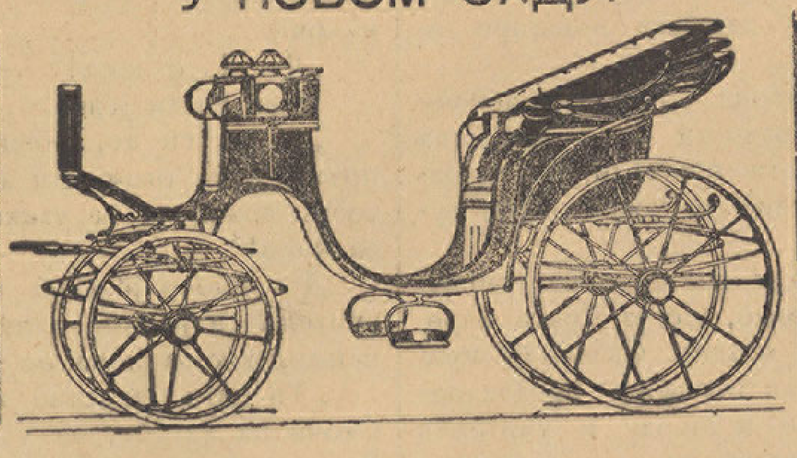

Лондон 1908. Златна колајна.

Највеће стовариште најразличитијих, најмодернијих кола од најједноставније до најелегантније израде по најјефтинијим ценама. Признато солидна творевина. — Илустровани ценовници бесплатно и франкирано. Стара се кола оправљају најбрижљивије или се на жељу и трампе. 211 40—52

Стефановићева

КАВА

55 52—52

Власник и издавалац: Деон. друштво Браник.

Дарка штампарија д. д. Бранка у Н.